

חצוצרות בזמן הזה

במדבר פרשת בהעלותך פרק י'

(ח) ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצוצרות והיו לכם לחקת עולם לדרתיקם: (ט) וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצר אתכם והרעתם בחצוצרת ונזכרתם לפני יקוק אלהיכם ונושעתם מאיביכם: (י) וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ויתקעתם בחצוצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני יקוק אלהיכם.

רמב"ם ספר המצוות עשה נט

היא שצונו לתקוע בחצוצרות במקדש עם הקרבת הקרבן מקרבני המועדות. והוא אמרו יתעלה "וביום שמחתכם ובמועדיכם" (במדבר י"י) "ותקעתם" וגו' (במדבר י"י), ובבאור אמרו שמצוה זו בחצוצרות. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בספרי וראש השנה ותענית, וכן אנחנו מצווים לתקוע בחצוצרות בעתות הצורך והצרות כשנזעק לפני השם יתעלה, והוא אמרו "וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם"

רמב"ם הלכות תעניות פרק א

(א) מצות עשה מן התורה לזעק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבוא על הצבור, שנאמר: "על הצר הצר אתכם והרעתם בחצוצרת" (במדבר י, ט), כלומר: כל דבר שיצר לכם, כגון בצרת ודבר וארבה וכיציא בהן - זעקו עליהן והריעו.

(ב) ודבר זה דרך מדרכי התשובה הוא; שבזמן שתבוא צרה, וזעקו לה וריעו, ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להם...

(ג) אבל אם לא יזעקו ולא יריעו, אלא יאמרו: דבר זה ממנהג העולם ארע לנו, וצרה זו נקרה נקריה - הרי זו דבר אכזריה. וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה וצרות אחרות; הוא שפתוב בתורה: "והלכתם עמי בקרי, והלכתי עמכם בחמת קרי" (ויקרא כו, כז-כח),

ספר החינוך שפ"ד

ונוהגת מצוה זו בזמן הבית בכהנים, שעליהם המצוה לתקוע בחצוצרות, וכענין שכתוב בהן במסע המחנות, ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצוצרות...

...אבל ראיתי להרמב"ם זכרונו לברכה (כלי מקדש ג, ה) שכתב, בימי המועד כלן ובראשי חדשים היו הכהנים תוקעין בחצוצרות והלויים אומרים שירה. נראה מדבריו, שדעתו שבשאר הימים אף הלויים תוקעין בחצוצרות. ואם עברו על זה הכהנים ולא תקעו בשעת הקרבן, וכן אם לא תקעו בעת הצרה, בטלו עשה זה.

מגיד משנה תעניות א' ד'

ומכל מקום המחזור כדברי הרשב"א ז"ל דבמקדש איכא תרתי חצוצרות ושופר ובגבולין ליכא אלא חד מינייהו חצוצרות או שופר.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תענית סימן תקעו

סעיף א: כשם שמתענים ומתריעים על הגשמים כך היו מתענים על שאר הצרות; כגון כותים שבאו לערוך מלחמה עם ישראל, או ליטול מהם מס, או ליקח מידם ארץ, או לגזור עליהם צרה אפילו במצוה קלה, הרי אלו מתענין ומתריעין עד שירוחמו; וכל הערים שסביבותיהם מתענים אבל אין מתריעין. וא"כ תקעו להתקבץ לעזרתם; ואפילו לא באו אלא לעבור דרך ארצם, שאין להם מלחמה עמהם אלא על כותים אחרים, ועוברים על מקום ישראל מתענין ומתריעין.

סעיף יב: כל עיר שיש בה צרה מכל אלו, אותה העיר מתענה וזועקין בתפלה ומתחננים ומתריעין בשופר עד שתעבור הצרה; וכל סביבותיה מתענות אבל לא מתריעות, אבל מבקשים עליהם רחמים; ובכל מקום אין מתענין ולא זועקים ולא מתריעים בשבת ויום טוב על שום צרה, חוץ מצרת המזונות שזועקים עליהם בשבת.

מגן אברהם שם

ואני תמה למה אין אנו נוהגין לתקוע בעת צרה ואע"פ שאין ת"צ בבבל מ"מ הלא מדאורייתא מצוה לתקוע בלא תענית:

משנה ברורה שם ס"ק א

ותמה המ"א למה אין אנו נוהגין לתקוע בעת צרה ואפילו אם נאמר דאין ת"צ בבבל הלא מדאורייתא מצוה לתקוע בלא תענית וכנ"ל ונשאר בצ"ע. ויש מאחרונים שתייצו דמדאורייתא מצוה זו נוהג רק בא"י וכדכתיב "וכי תבואו מלחמה בארצכם וגו'" ויש שכתבו דאפשר דאף בא"י דוקא כשהיה תחת רשותינו. ואפשר עוד דדוקא כשהגזרה הוא על רוב ישראל אז מ"ע לתקוע אבל בלא"ה לא [פמ"ג]:

ערוך השולחן אורח חיים סימן תקעו

יש מי שהקשה דכיון דמן התורה מריעין בחצוצרות או בשופר בעת צרה למה אנו אין עושין כן לתקוע בעת צרה [מג"א] ותענית שהוא מדרבנן אנו גוזרין והתרעה שהוא דאורייתא אין עושין. ונ"ל דל"ק כלל דאנן סוברים כרש"י והטור דהתקיעות הם בסוף כל ברכה וברכה מהשש ברכות הנוספות כמו שיתבאר בסי' תקע"ט וכיון דאין תענית ציבור בחוץ לארץ ממילא דליכא הני שש ברכות הנוספות ואין מקום לתקוע ואע"ג דהברכות וודאי הם מדרבנן והתרעה הוה דאורייתא מ"מ כיון דתיקן רבנן באיזה מקום לתקוע ממילא דכשאין זה המקום א"א לתקוע דבשב ואל תעשה יכולין לעשות בכה"ג כידוע:

תשובות והנהגות כרך ג סימן קנז

ובמ"א (תקע"ו) תמה למה אין נוהגין לקיים המ"ע היום, אבל יפה כתב הר"ז ב"נתיב חיים" שם שמקרא מלא הוא "וכי תבואו מלחמה בארצכם" ועיקר החיוב בארץ ישראל דוקא, וטעם הדבר שלא נקראים ישראל בתואר "ציבור" אלא בארץ ישראל וכמבואר בהוריות (ו א) ולכן רק שמה החיוב.

ולפ"ז בארץ ישראל החיוב הוא מדינא, וכן נהגו בארץ ישראל לתקוע בשופר בעת צרה. אבל לא שמענו שידקדקו כל אחד ואחד לשמוע התקיעות כמו בראש השנה, ונראה הטעם שעיקר החיוב מוטל על הציבור, ובית דין הם שקובעים החיוב, ויש לומר שלדין שאין לנו סמוכין אין לנו דין ב"ד ולא חל החיוב כלל, שבית דין הם שלוחי הציבור, והם שקובעים שחל חיוב תקיעה.

ונראה שהמצוה היא עם תפלה דוקא ולהריע אבל בלי לזעוק אין המצוה להריע לבד כמו בראש השנה, ובזה"ז אף אם אין חיוב מ"מ התפלות נשמעים יותר כשקובעים שעת צרה היא ומתפללין עם תקיעות דוקא, ותימה שהפוסקים לא ביארו מצוה זאת כפי הצורך. ובירושלים עיה"ק נוהגין כשהציבור מתאסף בעת צרה וזועקים באמירת סליחות, תוקעים בשופרות, ונראה דמקיימין בזה האי מ"ע.

שו"ת ציץ אליעזר חלק יא סימן טז

ומצד שני אם נשתמש בהם אנו נתקלים לדעת הרבה מהפוסקים גם באיסור, הן מכח זה דלא ברור לנו אופן עשייתם, וגם לא נדע אם הכהנים שיתקעו בהם המה מיוחדים, והן מכח זה דאולי צריכים לכך כנופיא של כל ישראל או רובם, ולתקוע בחצוצרות וקול שופר גם יחד איכא עוד איסור נוסף, והכל כנז"ל.

בעל כרחנו המסקנא המתבקשת ברורה היא, דיש להכריע לשלילה ולומר, דאין לנו לחדש מצוות כאלה מדעתנו ולא טוב אנו מאבותינו ורבנותינו הגדולים שבכל הדורות מאז חורבן הבית שלא עלה על לבם לעשות כזאת, והוא מפני זה, בידעם שזה לא לרצון לתקוע בחצוצרות במצב שבנ"י נמצאים בלי מקדש